

Dr Sulejman Mašović

Fakultet za defektologiju
Sveučilišta u Zagrebu

NOVI PRISTUP ZAPOSŁJAVANJA INVALIDA

Uključivanje invalida u radni proces, s uporednom integracijom u redovnu okolinu, predstavlja završni dio rehabilitacije koju neki autori nazivaju: socijalnom. U toku posljednjih nekoliko godina izbio je ovaj problem naglo u prvi red interesa ne samo stručnjaka već i šire javnosti, uključivši naročito ekonomiste, pravnike i državnike. Razlog je očevidan: želja modernih službi da se opravda ulaganje znatnih sredstava u sve faze osposobljavanja, uspješnim završetkom: zaposlenjem invalida, kroz koje on treba da osigura ne samo svoju i budućnost vlastite porodice, već i vrati bar dio investicija zajednici. To je razlog da se, nakon poznatog međunarodnog seminara o ekonomskoj rentabilnosti rehabilitacije, koji je organizirala Svjetska komisija za profesionalno osposobljavanje ISRĐ Galway, Irska, 1969.)¹, na brojnim stručnim sastancima u svijetu sve više ističe pitanje zapošljavanja. Potvrđujući poznati stav o daleko većim ulaganjima u medicinski i edukativni dio rehabilitacije, opravdano se traži da se priprema i uključeno na rad stave bar na isti nivo, ne samo kao visoko stručan posao, već i kao odlučan za cjelokupni proces osposobljavanja.

U brojnim istraživačkim projektima, te praksi nekih zemalja, nastoji se podvući još jedan faktor. Ako je konačni cilj rehabilitacije povratak

invalida aktivnom životu, rad je najuspješnije sredstvo, preko koga okolina prihvata invalida kao ravnopravnog člana. O tome svjedoče brojni primjeri iz svakodnevne prakse, gdje dobro osposobljeni i zaposleni invalidi osnivaju sretne porodice i utapaju se u svoju sredinu. Vjekovna zabluda o nesposobnosti invalida — zasnovana vjerojatno na zamjenjivanju tjelesne s radnom invalidnošću — postupno nestaje tamo gdje invalidi svojim radom pobijaju predrasudu. Ali masovnom pokretu rehabilitacije iza drugog svjetskog rata nije mogla udovoljiti ni ekonomika industrijskih najrazvijenijih zemalja, da ih prihvati na posao sa razumijevanjem, a i zaposleni su često bili na udaru pri ekonomskim krizama i depresijama u kapitalističkom svijetu. To je uzrokovalo masovnije otvaranje zaštitnih radionica i pogona čak i za lake invalide, te uvođenje kvotnog i nekih drugih sistema kojima se trebao olakšati prodor invalida silom represije prema poslodavcima ili administrativnim mjerama. U socijalističkim zemljama ovaj je proces daleko lakši i povoljniji za invalide, zahvaljujući društvenom sektoru i novim odnosima u proizvodnji.

U našoj zemlji je i na području zapošljavanja invalida postignut velik uspjeh u protekle tri decenije. Osposobljavanje vojnih invalida, kroz posebno zakonodavstvo koje im je osi-